

Performativ arbejdsmiljøpsykologi - Nye veje i arbejdet med psykisk arbejdsmiljø?

v/ Mads Bendixen, konsulent, cand.psych.phd.

ALECTIA

AM:2010, Nyborg den 9. november 2010

Hvordan bliver arbejdsmiljø-psykologien interessant?

1. Ved at lade sig inspirere af nyere tendenser inden for socialvidenskaberne.
 - Ikke-modernisme og performativitet
2. Ved løbende at revidere de dogmer, der bliver uinteressante.
 - Den paradoksale frihed
3. Ved at undersøge de måder hvorpå den gør sig interessant i praksis.
 - Workshop med aktuelle praksiseksempler

“Ikke-modernisme”

- Vi skal interessere os på samme tid for:

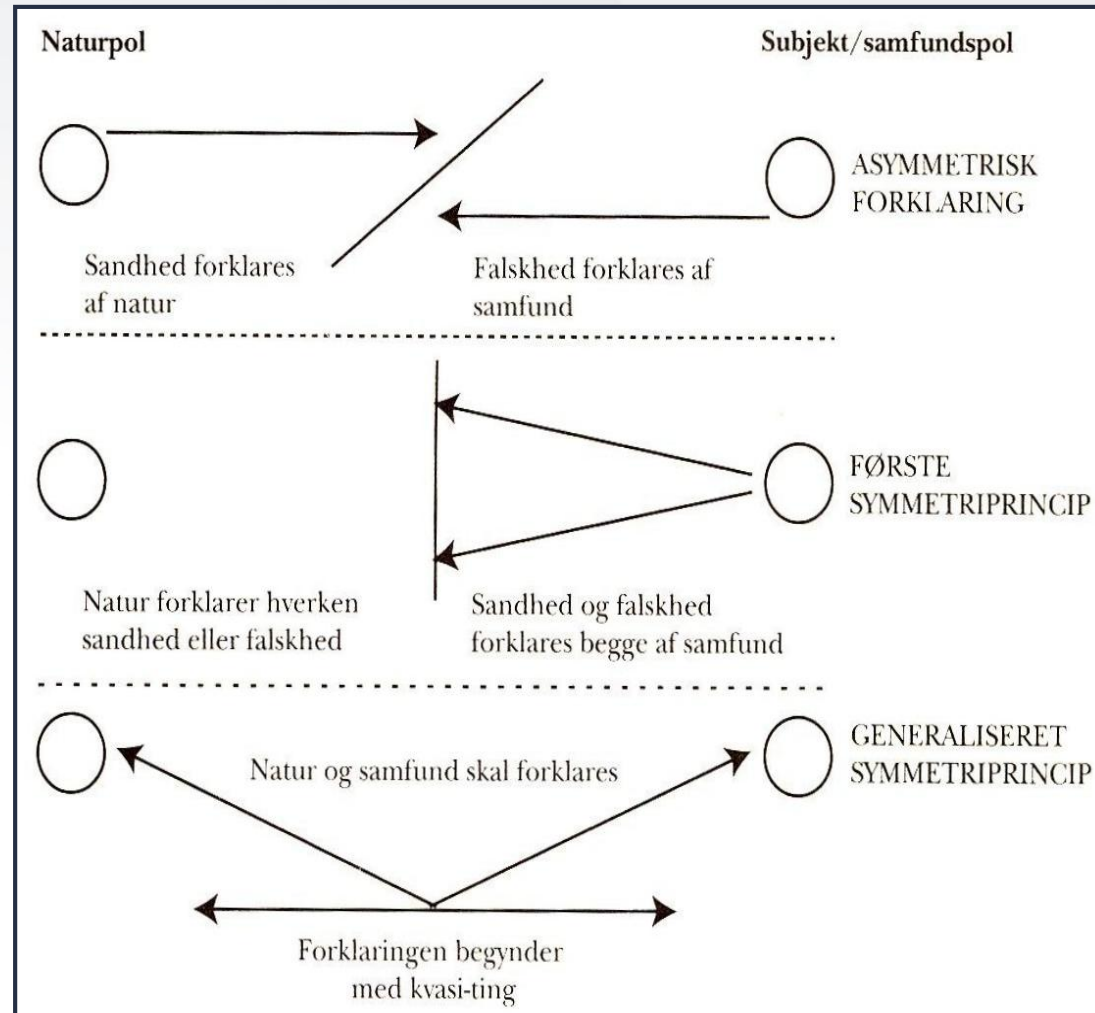
'tingen for sig'

og

'tingen for os'

dvs.

Netværk af hvad som helst, fx materialer og argumenter på samme tid

Performativitet

Videnskabelig "fremstilling"

- "Research methods in the social sciences do not simply describe the world as it is, but also enact it. They are performative; they have effects; they make differences; they enact realities; and they can help to bring into being what they also discover."

*Kilde: <http://www.bournemouth.ac.uk/cqr/rescqrps.html>.
The Continuing Development of a Performative Social Science
at Bournemouth's Centre for Qualitative Research.
Hjemmesidetekst med citater fra Law & Urry (2004).*

Performativitet

Eksempel: Arteriosklerose

- Fortællinger om en ændring i patientens dagligdag
- Foldere der beskriver en gradvis nedbrydning af blodårerne
- Hos egen læge handler det om smerter ved gang over et vist antal meter
- Hos radiologen er det lysændringer på røntgenbilleder af blodårer i benet
- På medicinsk afdeling er det en åreforkalkningsproces

- Der er 'mere end én, men færre end mange' versioner
- Det interessante er, hvad der virker for patienten
 - fra "matter of fact" til "matter of concern"

Interessanthed som pejlemærke

- Det interessante er vigtigere end det sande
- **Inter-esse = at være imellem**
- Det gælder om at skabe virkningsfulde forbindelser mellem de modsætninger, som ønskes forbundet (både socialt og materielt)
- ...og at koordinere virkelighedsversionerne, så de arbejder i den ønskede retning

Grundprincipper i en performativ tilgang

- §1 Vi undersøger det materielle og det sociale samtidigt.
- §2 Det interessante er det, der forbinder og får noget til at virke.
- §3 Det interessante er vigtigere end det sande.
- §4 Løsningsforslag *påvirker* praksis – løsninger *udspringer af* praksis.
- §5 Kontroverser løses ved at opspore og skabe nye forbindelser. Kritik og kamp fastholder modsætningsforholdene.

Og hvad så med arbejdsmiljøpsykologien?

Arbejdsmiljøpsykologiens paradoks

Det gode arbejde kan være dårligt!

- "Det selvledede videnarbejde opfattes typisk som et godt og udviklende arbejde [...] Det paradoksale er, at flere undersøgelser tyder på, at arbejdets fleksibilitet samtidig fører til en række problemer [...] Det selvledede videnarbejde indeholder tilsyneladende en indre modsætning mellem begejstring og stressbelastning" (NFA 2007).

Den paradoksale frihed

'Frihed under ansvar' eller 'ansvar under frihed'

- "Som udgangspunkt sætter medarbejderne stor pris på den frihed de har til selv at bestemme, hvad de skal lave. Med de mange individuelle projekter er det imidlertid ofte svært at bebrejde andre end en selv for eventuelle problemer. Medarbejderne risikerer derfor, at den værdsatte 'frihed under ansvar' bliver til et belastende 'ansvar under frihed'." (p.193)

Stress og den performative tilgang

Fire udsagn om stress

1. Noget kropsligt/målbart/naturligt:
"Når de situationer og begivenheder, der stresser os ikke forsvinder, men forhindrer kroppen i at slappe af i uger, måneder og år." *arbejdsmiljoviden.dk*
2. Noget socialt/diskursivt/kulturelt:
"Dels en borgerlig/liberal [diskurs], som retorisk vil betone individets eget ansvar og handlinger, og dels en mere socialistisk, som i højere grad betoner samfundets ansvar og indretning." *politiken.dk*
3. Noget psykologisk/eksistentielt/subjektivt:
"Når vi føler, at vi ikke har ressourcer nok til at opfylde alle de krav, vi selv eller omgivelserne stiller til os." *stressterapi.dk*
4. Noget der performes i netværk af hvad som helst:
Fx historien om "projektlederens morgen": ...

Den paradoksale frihed

Et performativt svar

- Stress performes i netværk af tanker, samtaler, kropsreaktioner, ledelses-systemer, identiteter, faglitteratur, familier, diskurser, magthierarkier, kommunikationsteknologier, maskiner osv. osv.
- "Det gælder ikke om at være fri, men om at være godt forbundet" (Latour 2005)
- Forbindelser giver handlemuligheder, men man skal også være opmærksom på faren for **over-an-strengelse**
(måske især blandt de engagerede og privilegerede vidensarbejdere)

Grundprincipper i performativ psykologi

- §1 Vi undersøger det materielle og det sociale samtidigt.
- §2 Det interessante er det, der forbinder og får noget til at virke.
- §3 Det interessante er vigtigere end det sande.
- §4 Løsningsforslag *påvirker* praksis – løsninger *udspringer af* praksis.
- §5 Kontroverser løses ved at opspore og skabe nye forbindelser. Kritik og kamp fastholder modsætningsforholdene.
- §6 Tanker og kropsreaktioner er blandt elementerne i socio-materielle netværk.
- §7 Det gælder ikke om at være fri, men om at være godt forbundet uden at blive overanstrengt.

Case 1: Hvordan bliver spørgeskemaundersøgelser interessante?

- Spørgeskemaundersøgelser giver ikke bare et billede af virkeligheden – de er en del af virkeligheden.
 - Praksisstudier fortæller "meget om lidt". Spørgeskemaundersøgelser fortæller "lidt om meget".
1. Hvad *gør* spørgeskemaundersøgelser helt konkret, som du er interesseret i?
 2. Hvad skal spørgeskemaundersøgelserne holde op med at gøre?
- Hvordan kan du få mere af det første og mindre af det andet?

Visitkort

Mads Bendixen

Mob: 27 618 854

E-mail: mabe@alectia.com

www.alectia.com

Læs mere om performativ
psykologi på:
www.innovationspsykologi.dk

The logo for ALECTIA, featuring the word "ALECTIA" in a bold, green, sans-serif font.

Mød mine kolleger på workshop:

105: En standard for CSR på vej - hvad med arbejdsmiljøet?

108: Sikker adfærd i den interne færdsel - erfaringer fra projekt hos Defco

204: Sikkerhedskoordinering på store byggeprojekter

205: De nye arbejdsmiljøregler – et ledelsesværkstøj

222: Lederuddannelse som centralt element for succesfuld arbejdsmiljøcertificering

302: Ergonomisk Empowerment - som ringe i vandet

313: Vejen til en arbejdsmiljøpolitik

318: Social Kapital - fra teori til handling

319: Arbejdsmiljørigtig Projektering ved et megasygehus

403: Investeringsplaner og arbejdsmiljø går "hånd i hånd"

413: Byg Arbejdsmiljø – en database til inddragelse af arbejdsmiljø i byggesager

416: Gør noget ved indeklimaet!

417: Erfaringer fra påbudsopgaver om psykisk arbejdsmiljø

419: Workspace Design og arbejdsmiljørigtig projektering

422: Fra fejlfinder til udvikler

ALECTIA

Fremtidens udfordringer løses tværfagligt